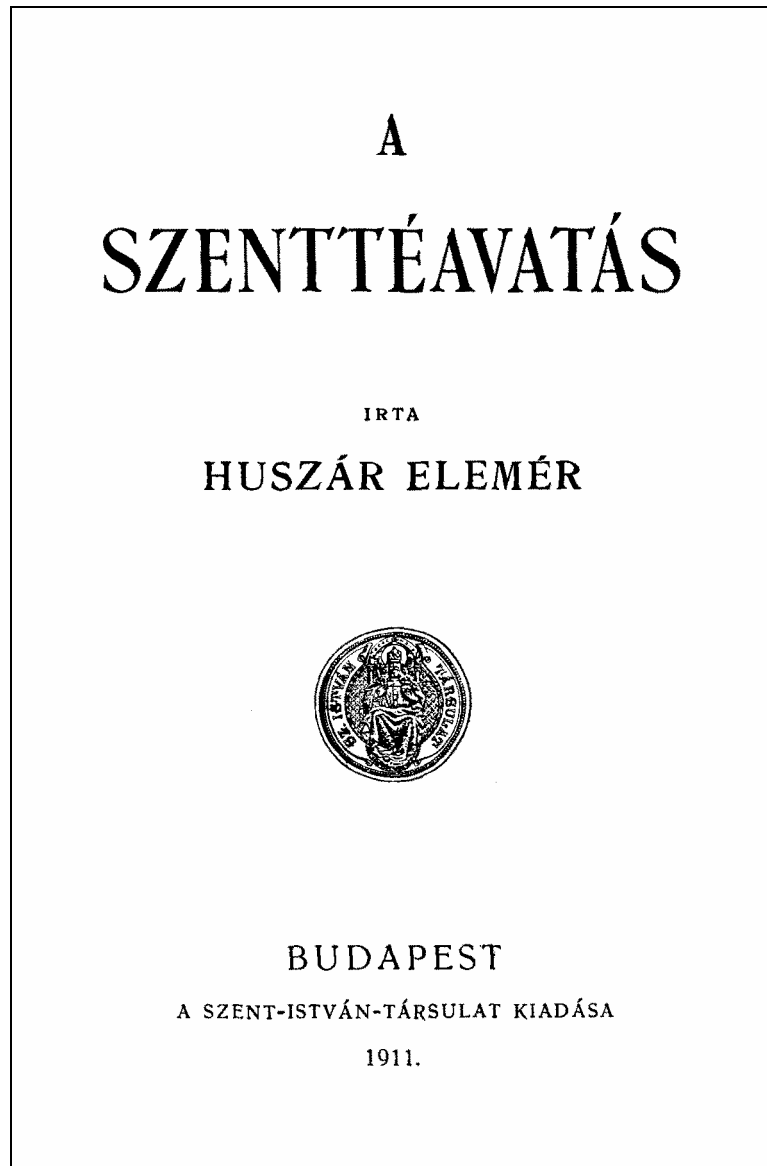

Huszár Elemér

A szenttéavatás

mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyarnyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

Impresszum

Huszár Elemér
A szenttéavatás

Nihil obstat.
Dr. Alfredus Zubriczky,
Censor diocesanus.

Nr. 6179.
Imprimatur.
Strigonii, 16. Sept. 1911.
Dr. Ludoviciis Rajner,
Eppus, Vic. generalis.

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció az azonos című könyv elektronikus változata. A könyv 1911-ben jelent meg a Szent István Társulat kiadásában. Az elektronikus változat a Szent István Társulat engedélyével készült. A könyvet lekipásztori célokra a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár szabályai szerint lehet használni. Minden más szerzői jog a Szent István Társulaté.

Tartalomjegyzék

Impresszum	2
Tartalomjegyzék	3
Bevezető.....	4
1. §. A szentek tisztelete	4
2. §. A szenttéavatási eljárás történeti fejlődése	6
3. §. A ma érvényes jog	7
I. Az előzetes vizsgálat	7
II. A boldoggáavatás	9
III. A szenttéavatás.....	17
4. §. Az ereklyék tisztelete.....	18
5. §. A szent képek tisztelete.....	19

Bevezető

„És a jó illatszerek füstje a szentek imádságaiból fölméne az angyal keze által Isten elé”, mondja Szt. János a Jelenések könyvében: az illatszer füstjének felszállása Istenhez a szentek imádságának meghallgatását jelenti. Az üdvözült lélek részt vesz Isten akaratának végrehajtásában, örökre egyesülve Istennel, akarata Isten akaratának teljesezésére irányul égen és földön. Nem az elzárkózottság az üdvözültek állapota: a szentek a földön küszködőkkel viszonyban állnak, közbenjárnak értük. Isten akaratának megvalósulását óhajtják s mert tudják, hogy a földi embert minő megpróbáltatások és veszélyek szorongatják, kell, hogy segítségükre legyenek feladataik teljesítésében. Makkabeus látja Oniás főpapot és Jeremiás prófétát imádkozni a zsidók egész népéért: az üdvözültek segítik a földön küszködőket s imádkoznak értük – *hiszem a Szentek egyességét!*

Ha ezt nem hinnők, fel kellene tételeznünk, hogy Isten a lelkeket, kik Őt színről-színre látják, égnek a szeretetétől s értelmük megvilágosodott, megfosztva a lehetőségtől, hogy akaratának végrehajtásán közreműködhessenek, kínozni akarja: ez pedig nem fér össze az Isten fogalmával, aki az irgalom és a szeretet Istene, az élet és a cselekvés Istene. A szentek közbenjárásának tagadása kizárná a mennyországból a felebaráti szeretetet, pedig a szeretet erősebb a halálnál. Isten, ki a szeretetet az ember szívébe oltá, nem foszthatja meg a földön küszködőket a már üdvözült szentek égi támogatásától: a szeretet a halál után is összefűzi a győzedelmes, a küzdő és szenvedő egyház tagjait.

Isten rendesen nem mindenhatóságának közvetlen beavatkozásával vezeti országának történetét, hanem teremtésének törvényei s kiválasztott teremtményei által. Isten működését legtöbb esetben a természet törvényei közvetítik, természetfölötti működésének pedig kiváló eszközei a szentek. A szentek nemcsak környezetükre hatottak; nemcsak továbbterjesztették Isten országát; nemcsak *példaképei* a keresztény életnek, a keresztény erények gyakorlásának, Krisztus követésének: hanem a földön túl üdvözülvén Krisztusban, hozzánk való szeretetük még megtisztul s nem maradhat közömbös küzdelmeink iránt. *Közbenjárnak* értük Istennél s ezért *kérjük* mi az ő oltalmukat: ebben áll a *szentek tisztelete*. De amidőn az egyház valamely szent ünnepén szentmisét mutat be, nem a szentnek ajánlja fel az áldozatot, lévén az áldozat az imádás kifejezése, hanem Istennek s hálát adva Istennek, kéri, hogy akinek emlékét tiszteljük a földön, közbenjárjon értük a mennyben. A teremtő Istent imádjuk, a szenteket, kik emberek, miként mi, tiszteljük mint Isten kiválasztottjait. A szenteket tisztelve, Krisztust imádjuk, kinek kegyelme által lettek szentekké s szentségük által Krisztus istenségét bizonyítják.

Az ágostai hitvallás is elismeri, hogy a szentek élete utánzásra méltó; azt is, hogy a szentek a mennyekben imádkoznak az egyházért, mégis, úgymond, ebből nem következik, hogy segítségül hívjuk őket. Pedig mihelyt hisszük, hogy a szentek imádkoznak értük s Isten kedvesen veszi imájukat, akkor természetesnek találjuk azt, hogy mi kérjük az ő imájukat. Nem kisebbitjük ezzel Krisztus érdemét, mert a szentek közbenjárása csak a Krisztussal való egyesülésből nyeri értékét és erejét. A Krisztusban való hit szükséges az üdvösséghez, a szentek segítségül hívása csak hasznos s üdvösséges, mert a szentek élete Krisztus életének hatását szemlélteti: Krisztus nem halálos álomba merült, hanem szent életet élő nemzedék Istene.

1. §. A szentek tisztelete

A vértanúk sírján tartották az első századok keresztényei az istentiszteletet. De az Eustathianusok, saját szentségük tudatától eltelve, megvetették a vértanúk tiszteletét, akik

közt még házasok is voltak, pedig ez Eustathius szerint kizárja a szentséget. Azért a gangrai zsinat (Paphlagoniában, a IV-ik század közepén) 20-ik határozatában kimondja:

Ha valaki a vértanúk kápolnáit, vagy az ott tartott istentiszteletet s a vértanúk emlékét megveti, kiközösített legyen.

A tridenti zsinat pedig IV. Pius alatt 1563. dec. 4-én tartott utolsó ülésében kimondja, hogy vallástalanul gondolkodnak azok, akik tagadják a szentek segítségül hívását, azt állítván, hogy a szentek segítségül hívása bálványimádás, mely ellenkezik az isteni kinyilatkoztatással s ellentétben áll Jézus Krisztusnak Isten és ember közt való egyedüli közbenjárásával. S a tridenti hitvallásban is benne van: állhatatosan vallom, hogy a Krisztussal együtt uralkodó szenteket tisztelni kell és segítségül hívni.

Nem a szenteknek van szükségük a mi, hanem nekünk az ő imáikra és közbenjárásukra, amint III. Ince 1202-ben megmagyarázta a lyoni érseknek. Az érsek ti. kérdést tett az iránt, miért lett Szent Leó miséjében az imádság, mely régibb kéziratokban így szólott: „add, Uram, hogy ez áldozat a te szolgád, Leó lelkének javára szolgáljon”, az újabb misekönyvekben emígy megváltoztatva: „add, Uram, könyörgünk, hogy Szent Leó közbenjárása által ez áldozat javunkra szolgáljon?” A pápa pedig azt feleli: azért, mert amint a Szentírás azt mondja, hogy sérelmet követ el a vértanú ellen az, aki a vértanúért imádkozik, ugyanezt kell mondani a többi szentekről is, mert nem szorulnak a mi imádságunkra ők, akik már az örök boldogság honában lakoznak. Hanem mi, akik nyomorultak vagyunk s mindenféle bajokkal küzdünk, mi szorultunk az ő imádságukra.

Magánájtatossággal, azaz nem hivatalosan az Egyház nevében, természetesen mindenkit tisztelhetünk, aki szentség hírében halt el. A nyilvános tisztelethez azonban, azaz az Egyház nevében végzett oly cselekményekhez, melyek az egyházjog szerint a nyilvános tisztelet fogalma alá tartoznak, az Egyház jóváhagyása szükséges,¹ amint III. Sándor pápa a Dekretálisok III. könyvében 45-ik cím 1. fejezetben kimondja: még ha csodák történtek is általa, nem szabad senkit a római egyház jóváhagyása nélkül nyilvánosan szent gyanánt tisztelni.

VIII. Orbán pedig 1625. március 13-iki rendeletével megújítja, elrendelvén, hogy a szentség hírében elhaltak képei, akik az apostoli szék által még nincsenek szentté vagy boldoggá avatva, a templomokból eltávolíttassanak. Sőt 1634. júl. 5-iki brévéjében azt is kimondja, hogy a szenttéavatási eljárás megindításának előfeltétele, hogy az illető előbb ne részesüljön szenteket megillető nyilvános tiszteletben.

A szentség hírében elhaltak nyilvános tisztelete tekintetében az egyházi jóváhagyásnak két fokozata van:

I. A boldoggáavatás.

II. A szenttéavatás.

Míg az előbbi a boldoggáavatott nyilvános tiszteletét csupán megengedi s így előkészíti a szenttéavatást, addig az utóbbi a Szent nyilvános tiszteletét az egész Egyházban kötelezőleg rendeli el. Hogy ez a római pápának fenntartott joga, az III. Sándor fentebb idézett rendeletéből tűnik ki.²

¹ A magánájtatosság tehát nem házi ájtatosságot jelent; nyilvánosan is történhetik, de nem hivatalosan az Egyház nevében és nem olyan cselekményekkel, amelyek az egyházjog szerint a nyilvános tisztelet fogalma alá tartoznak. Mely cselekmények tekintendők ilyeneknek, arról alább lesz szó.

² A szenttéavatás a pápának a kinyilatkoztatással közvetlenül kapcsolt dologban az egész Egyházat kötelező döntvénye lévén, csalatkozhatlan; mindazonáltal ez nem lévén az Egyház által kifejezetten kimondva, aki a pápának a szenttéavatásban csalatkozhatlanságát tagadná, még nem volna eretnek. Mindenesetre csak maga a döntés csalatkozhatlan, nem pedig annak indokolása is; bizonyos, hogy a szenttéavatott valóban szent, de már a szenttéavatási eljárás folyamán elfogadott csodák megítélése nem vonható a csalatkozhatlanság körébe.

Szentté avathatók úgy az igaz hitért vértanúságot szenvedettek,³ mint a hitvallók, kik az erényeket hősi mértékben gyakorolták s közbenjárásuk által Isten csodákat művelt, amit természetesen az egyházjog által szabályozott eljárással kell bebizonyítani.⁴ Ez eljárás ismertetése képezi jelen értekezésnek tárgyát.

2. §. A szenttéavatási eljárás történeti fejlődése

Már az első századokban sem függött a vértanúk nyilvános tisztelete a nép kényekedvétől, hanem a püspök ítélte meg, vajon valóban szent vértanú volt-e az illető. Pl. a 306-ban tartott elvirai zsinat 60. határozata kimondja, hogy ha valaki bálványokat döntvén romba, megöletett, nem kell vértanú gyanánt tisztelni, mert az evangélium ezt nem kívánja s az apostolok sem tették. Íme, az erőszakos katolicizmust az Egyház már a vértanúk korában elítéli! Ha a pogányok bálványaik előtt áldozatra akarják kényszeríteni a keresztényt s az ledöntvén a bálványokat, megöletik: ez vértanú halál; de ha valaki ok nélkül keresve az összeütközést támad a bálványokra s életét veszíti: azt az Egyház nem ösmeri el vértanúnak.

Az egyik egyházmegyéből aztán a vértanúk tisztelete áterjedt a másikba, a nevezetesebbeké elterjedt az egész Egyházban.

Megszűnván az üldözések, a IV. századtól kezdve a vértanúkon kívül az erények hősiességét gyakorlatában kivált hitvallókat is kezdenek tisztelni, akiknek nyilvános tiszteletét szintén a megyés püspök engedélyezi. Más megyében tiszteletükhöz az ottani püspök engedélye szükséges, amit bizonyít a 794-iki frankfurti zsinat 42. határozata: nem szabad új, eddig ismeretlen szenteket tisztelni s tiszteletükre kápolnákat emelni.

Kétségtelen, hogy a mai értelemben vett boldoggáavatást, azaz a nyilvános tisztelet engedélyezését e korban a megyés püspökök gyakorolják. Ha a szent tisztelete elterjedt az összes egyházmegyékben és így általánossá vált, ezt megkülönböztetésül a későbbi ünnepélyes szenttéavatástól, melyet a pápa gyakorol, egyenértékű szenttéavatásnak szokták nevezni. Az első ünnepélyes szenttéavatást, azaz a nyilvános tiszteletnek az egész Egyházban való pápai elrendelését XV. János pápa a 993-iki lateráni zsinaton eszközli, amikor Lindolf augsburgi püspök kérelmére az ő 20 év előtt elhalt elődjét, Ullrich püspököt szentté avatja, kimondván, hogy úgy tiszteljük a vértanúk és hitvallók ereklyéit, hogy azt, akinek vértanúi és hitvallói, imádjuk; tiszteljük a szolgát, hogy a tisztelet az Úrra háromoljon.

Ettől kezdve a szenttéavatást átlag a pápától kérelmezik, aki azt többnyire a zsinaton eszközli; így II. Kalixtus az 1123-iki lateráni zsinaton Konrád konstanci püspöknek, II. Ince az 1139-iki lateráni zsinaton Sturmnek, Fulda alapítójának szenttéavatását. Szent István királyunk szenttéavatása az átmeneti korban történik s még a magyar püspökök műve. Végre

³ A montanisták is tisztelték Phrygiában az ő vértanúikat. Természetes, hogy az Egyház csak azt avatja szentté, aki a vértanúságot a katolikus hitért szenvedte, amint már a laodikeai zsinat 9-ik határozata kimondja: Nem engedhető meg, hogy az Egyház tagjai az eretnekek ún. vértanúinak sírjára menjenek imádkozni vagy istentiszteletet tartani. Akik ezt teszik, kizáratnak az Egyházból, de ha hibájukat bevallják s bűnbánatot tartanak, ismét fölvehetők. Az igaz hitért vértanúságot szenvedhetnek serdületlen gyermekek is, akiknél az erények gyakorlatáról még nem lehet szó. Hogy az ilyeneket az Egyház csak boldogokká, de nem szentekké szokta avatni, azt XIV. Benedek az 1462-ben három éves korában megölt brixeni András ügyében 1755. febr. 22-én Veterani Benedek consistoriumi ügyvéd promotor fideihez intézett levelében fejti ki. Mielőtt azonban a szenttéavatás fenntartott pápai joggá tétetett, lehetséges volt, hogy ily vértanú gyermek tisztelete az egész Egyházban elterjedt; ezek tehát szentekként tisztelendők, így a betlehem-i kisdedek. Maga a martyrologiumba való felvétel azonban még nem egy jelentőségű a szenttéavatással.

⁴ A kornevillai püspök 1225-ben a szentség hírében elhalt Mór cisztercita apát szenttéavatását kérelmezvén III. Honorius pápától, a pápa megbízta, hogy az elhunyt erényeire és csodáira vonatkozólag vizsgálatot tartson s arról jelentést tegyen. De mert a jelentésből nem tűnt ki, hogy a tanúkat kellő gondossággal hallgatták ki, a pápa a Dekr. II. k. XX. c. 52. fej.-be felvett végzésével új tanúkihallgatást rendelt el.

III. Sándor már idézett rendeletével a nyilvános tisztelet engedélyezését, tehát már a mai értelemben vett boldoggáavatást is kifejezetten fenntartott pápai jognak nyilvánítja.

Nem lévén azonban körvonalazva, minő cselekmények állapítják meg a nyilvános tisztelet fogalmát, mely csak a pápa által már boldoggáavatottakat illeti, továbbra is megtörtént, hogy a nép egyes szentség hírében elhaltakat ily tiszteletben részesített, így Borromei Szent Károlyt Milánóban, Néri Szent Fülöpöt s Loyola Szent Ignácot Rómában. Már VIII. Kelemen s V. Pál alatt folytak tanácskozások az iránt, hogy e tisztelet kellő határok közé szoríttassék; de, hogy e tisztelet megakadályozása a szenttéavatásnak is útját ne állja, minden a régiben maradt. Végre VIII. Orbán már idézett rendeletével a következő tilalmakat állítja fel: 1. tilos a szentség hírében elhaltak, de még boldoggá nem avatottak képeit oltárra helyezni vagy dicsfénnel ábrázolni; 2. életrajzukat püspöki engedély nélkül kiadni; 3. tiszteletükre a templomban méceszt vagy gyertyát égetni s fogadalmi tárgyakat (a szent közbenjárása által meggyógyult testrészek ezüst vagy viasz képeit) elhelyezni.

III. Sándor óta a pápák a szenttéavatási eljárásban, melynél, amint láttuk a tanúkihallgatásra nagy súlyt fektettek, a zsinat helyett a bíborosok közreműködését vették igénybe; V. Sixtus pedig 1587-iki Immensa rendeletével életbe léptetvén a különböző bíborosi bizottságokat, a szenttéavatások ügye a Szerartások Bizottságának hatáskörébe utaltatott. VIII. Orbán rendeli el a szenttéavatási eljárás bevezetéseként az előzetes vizsgálatot afelől, az illető nem részesült-e már előzőleg oly tiszteletben, mely csak a szenteket illeti; – VII. Sándor pedig 1659. szept. 27-iki rendeletével a már boldoggá, de még nem szentté avatottak tiszteletére vonatkozólag kimondja, hogy ők csak a pápai brevében kifejezetten engedélyezett cselekményekkel tisztelhetők. Ettől kezdve válik el élesen a boldoggáavatási és a szenttéavatási eljárás. Az első ünnepélyesen boldoggáavatott Szalézi Szent Ferenc volt 1660. június 12-én. XI. Ince 1678. október 15-iki rendeletével az eljárást aprólékos pontossággal szabályozta. A Szerartások Bizottságának a szenttéavatási eljárásnál követett gyakorlatát rendszerbe foglalta XIV. Benedek „Isten szolgáinak boldoggáavatásáról s a boldogok szenttéavatásáról” c. hatalmas munkájában, mely mai napig valóságos törvénykönyve a szenttéavatási eljárásnak s természetesen a jelen ismertetésnek is alapjául szolgál. József augsburgi püspökhöz az állítólag szentség hírében elhalt Crescentia apáca ügyében 1745. október 1-én intézett levelében XIV. Benedek arra figyelmeztet, hogy a vizsgálatnak különös gondossággal kell a halál körülményeire s az elhunyt hátrahagyott irataira kiterjeszkednie s nem kell az eljárást mindjárt az illető halála után megindítani, hanem csak hosszabb idő elteltével.

3. §. A ma érvényes jog

I. Az előzetes vizsgálat

A tulajdonképpeni boldoggáavatási eljárás megindítását megelőzi az előzetes vizsgálat, az ún. informatív eljárás, melyet az egyházmegyei hatóság (a megyéspüspök,⁵ káptalani helynök, apostoli helynök, preláthus nullius) saját hatáskörében rendel el. Erre az eljárásra az az egyházmegyei hatóság illetékes, akinek területén a szentség hírében elhalt eltemetve van, az állítólagos csodák történtek s a tanúk, kik az elhalt erényeit s a közbenjárására történt csodákat bizonyítják, laknak. Az eljárás megindítását a boldoggáavatást kérelmezők

⁵ Ez eljárást a püspök VIII. Orbánnak 1631. március 12-iki rendelete értelmében csak komoly akadályoztatása esetén, melynek valóságáról lelkiismeretében felelős, bízhatja általános helynökére. Ugyane rendelet a nunciásoknak s a szerzetesfőnököknek is megtiltja, hogy az informatív eljárást ők indítsák meg.

megbízottja, a „postulator” kéri a püspöktől, aki erre kinevezi a tiszti ügyészt vagy hitvédőt (promotor fiscalist). Ennek a kettős kinevezésnek magyarázata az, hogy a szenttéavatásnál két érdek ütközik egymással, melyek mindegyike védőre szorul. Az egyik a szenttéavatandónak s a híveknek, kivált szűkebb hazája híveinek érdeke; ezt védi a postulator. A másik a hit tisztánmaradásának érdeke, hogy ti. hivatalosan engedélyezett vagy előírt vallásos tiszteletben ne részesüljön az, aki nem szent; ezt védi a hitvédő. E két érdek fölött dönt első fokon a püspök, másod fokon a Szerartások Bizottsága, harmadfokon a pápa. Ha az eljárást a püspök helynökére kénytelen bízni, mellé bírótársakul a székesegyház két kanonokját nevezi ki, kik közül az egyik egyházjogi, a másik hittudományi doktor legyen. A hitvédőnek minden ülésen jelen kell lennie és feladata ellenőrizni az eljárás szabályszerűségét. Maga a püspök, a bírák, a hitvédő és a postulator esküt tesznek, hogy hivatalukban helyesen fognak eljárni s titkot tartanak. Az üléseken való részvétel mentesít a karban való szolgálat alól.

Az előzetes vizsgálat tárgya kettős: a) vizsgálat az iránt, vajon az elhunyt nem részesül-e máris oly nyilvános tiszteletben, mely VIII. Orbán rendelete szerint csak a már boldoggáavatottakat illeti? b) vizsgálat az elhunyt erényeiről és csodáiról általában.

Az elsöre vonatkozólag a postulatornak tanúkkal kell bizonyítania, hogy habár az elhunyt szentség hírében áll s a hívők közbenjárását kérik Istennél, de e tisztelet semmi oly cselekvényben nem nyilvánul, mely VIII. Orbán rendeletének tilalma alá esnek.

Természetesen erre a tagadólagos válaszra csak oly tanúk képesültek, akiknek, ha az ellenkező eset állana, arról okvetlen tudomással kellene bírniok. A postulator bizonyítékaira a hitvédő megteszi észrevételeit, akinek szintén legalább két tanút kell e körülményre nézve kihallgattania. A tanúkihallgatás után megvizsgálják az elhunyt sírját, egykori lakószobáját s azt, melyben meghalt, nincs-e ott a még tilos nyilvános tiszteletnek valamely jele?

VIII. Orbán azonban nem látott a nyilvános tiszteletadásban akadályt Isten azon szolgálínál, akiknek nyilvános tiszteletét emberemlékezet, azaz több mint száz év óta a Szentszék vagy a megyés püspök hallgatagon megengedte. Ha tehát a postulator bizonyítani tudja, hogy az elhunyt nyilvános tisztelete már 1534 előtt kezdődött s azóta zavartalan, úgy ez VIII. Orbánnak a nyilvános tiszteletet megtiltó rendelete alól kivételt képező eset. A tanúk ez esetben természetesen csak az atyáiktól hallott hagyományt bizonyíthatják; ez esetben tehát helye van a hiteles iratok által való bizonyításnak, aminők: az elhunytnek még 1534. előtről származó hitelt érdemlő életrajza, melyben már boldognak vagy szentnek nevezik;⁶ a tiszteletére 1534. előtt tett misealapítványok okiratai; az 1534. előtti kiadású breviáriumban foglalt zsolozsmája; az 1534. előtti egyházmegye látogatási okmányok, melyekben a püspök a nyilvános tiszteletet nem kifogásolja; sőt bizonyítékul szolgálhatnak az elhunytnek 1534. előtti képei és szobrai, melyek már szentnek ábrázolják. Csakhogy ezeknél szakértőknek kell bizonyítaniuk, hogy a kép vagy szobor valóban az illetőt ábrázolja, valamint, hogy nemcsak maga a kép vagy szobor, hanem a szentet jelző dicsfény vagy más jelvény is 1534. előtről származik.

Akár azt állapítja meg a püspök, hogy az elhunyt nyilvános tiszteletben nem részesül; akár azt, hogy tisztelete VIII. Orbán tilalma alól kivételt képez: mielőtt az erények vizsgálatára áttérnének, a postulator a Szerartások Bizottságától annak elrendelését kéri, hogy az elhunyt összes iratai összegyűjtessenek. Megkapván a rendeletet, azt a püspökkel közli, aki záros határidő alatt az elhunytnek úgy nyomtatásban megjelent összes munkáit, mint összes feltalálható kéziratait összegyűjteti s azokat a Szerartások Bizottságának megküldi.

⁶ Ez volt az eset Nepomuki János szenttéavatásánál, melynél Lambertini Prosper, a későbbi XIV. Benedek pápa, volt a hitvédő.

Az erényekre és csodákra vonatkozólag az előzetes eljárásban csak a szentség híre általában képezi a vizsgálat tárgyát. A szentség híre az az általános vélemény, hogy az elhunyt az erényeket más példás keresztényeknél nagyobb mértékben gyakorolta (vértanúnál: hogy a Krisztus hitéért szenvedett halált türelemmel viselte) s Isten általa csodákat művelt, minek következtében sokan oly bizalommal vannak iránta, hogy szükségükben segítségül hívják s komoly férfiak méltónak tartják arra, hogy a szentek sorába iktassák. A postulornak tehát tanúkkal kell bizonyítania, hogy ez a vélemény valóban általános, sőt mindinkább terjed; ki kell mutatnia, az elhunyt tisztelete minő cselekményekben nyilvánul, nevezetesen, hogy sírjához zarándokolnak-e s hogy az elhunyt tisztelői e szentség híret mire alapítják? Befejeztetvén az előzetes vizsgálat, az eredeti iratok a püspöki levéltárba tételnek, hiteles másolatukat pedig a püspök a Szerartások Bizottságának küldi meg.

II. A boldoggáavatás

Az előzetes eljárás iratai tíz évig a Szerartások Bizottsága levéltárában őriztetnek. Ezalatt a postulor iparkodik mennél több és tekintélyesebb férfit arra bírni, hogy a szenttéavatás ügyét szorgalmazzák s ennek alapján tíz év múlva⁷ kéri a pápától az ügy felvételét. A pápa erre a Szerartások Bizottságának egy bíboros tagját az ügy előadója nevez ki, aki felülvizsgálókat bíz meg az elhunyt iratainak hit és erkölcs szempontjából való vizsgálatával. Ha az iratok hit és erkölcs szempontjából kifogástalanoknak találtak, akkor a Szerartások Bizottsága kimondja, hogy az ügy felvehető; de fennmarad a hitvédő joga, hogy az erények vizsgálatánál az ezen iratokból merített kifogásait érvényesíthesse. A Bizottság határozatának a pápa által történt aláírásával kezdődik a tulajdonképpeni boldoggáavatási eljárás. Az elhunytat ettől kezdve a „tiszteletreméltó” jelző illeti. Ez alkalomból a postulor a Szerartások Bizottságának elnöke s az ügy előadója számára megfesteti a boldoggáavatandó arcképét a szokásjog által meghatározott méretekben: hossza 1 m 35 cm, szélessége 1 m s kerete arany.

Ez előkészítő eljárás után a Szerartások Bizottsága felülvizsgálja, az előzetes eljárás szabályszerűen folyt-e le s helybenhagyható-e a püspök ítélete, hogy a tiszteletreméltó elhunyt nyilvános tiszteletben nem részesült vagy hogy tisztelete VIII. Orbán tilalma alól kivételt képez? Az előzetes eljárás iratait a postulornak ki kell nyomtatnia, miután előbb a tanúk anyanyelvén szerkesztett vallomásokot a bíboros előadó a postulor költségére előtte meg nem nevezett tolmács által lefordította. A hitvédő megteszi észrevételeit a postulor ellenészrevételeit s ezek alapján a Bizottság meghozza ítéletét. Ha a püspök azt állapította meg, hogy az elhunyt tisztelete VIII. Orbán tilalma alól kivételt képez s a Bizottság ezt helybenhagyja, úgy ez az ítélet már egyértékű a boldoggáavatással s ez esetben nincs egyéb hátra, mint a Boldog miséjének és zsolozsmájának jóváhagyása.⁸ Ha ellenben a püspök azt állapította meg, hogy az elhunyt nyilvános tiszteletben nem részesül s a Bizottság ezt helybenhagyja, akkor a Bizottság megbízza a püspököt és segédpüspökét (vagy általános helynökét), hogy ők ketten, vagy egyikük akadályoztatása esetén a másik két székesegyházi

⁷ E tíz évi várakozási időt XI. Ince pápa azért rendelte, mert félt, hogy a közvetlenül a halál után támadt szentség híreiről elragadtatott tanúk vallomásai túlzottak. Ez az ok azonban a VIII. Orbán rendelete alól kivételt képező eseteknél nem forogván fenn, ott a várakozási idő elesik. A rendes esetekben pedig a tíz év letelte alól a pápa két okból szokott felmentést adni: ha az előzetes eljárás során kihallgatott tanúk nagyon öregek, vagy ha az előzetes eljárás jóval az illető halála után indított. Így történt Depaul Szent Vince és Chantal Szent-Franciska szenttéavatásánál.

⁸ Ez előbb mindig a vértanúk, hitvallók, vagy szüzekről szóló általános részből vétetik, utóbb azonban a Szerartások Bizottsága a második éjjeli zsolozsmában a Boldog életrajzából vett külön olvasmányokat is engedélyez.

kanonokkal, mindkettőjük akadályoztatása esetén pedig négy székesegyházi kanonok mint az apostoli szék megbízottai tartanak vizsgálatot az elhunyt erényei és csodái tekintetében.

Ez a vizsgálat hitvallónál előbb általános,⁹ azután részletes; vértanúnál mindjárt részletes. Már az általános vizsgálat is szigorúbban vezetendő, mint az előzetes vizsgálat s különös figyelem fordítandó azon tanúvallomásokra, melyek az elhunyt életszentsége ellen¹⁰ látszanak szólani. Ha ez irányban nehézségek merülnek fel, XI. Ince utasítása értelmében a Szertartások Bizottságától kell utasítást kérni. A tanúkat egyenként kell kihallgatni: a csoportos kihallgatás az eljárás semmisségét vonja maga után.¹¹ A bizonyítandó állításokat a postulator, a tanúkhöz intézendő kérdéseket a hitvédő szövegezi. Minden tanútól meg kell kérdezni, honnan tudja azt, amit vall s aki erre nem tud felelni, annak vallomása nem vehető figyelembe. A tanúknak vallomásaikat alá kell írniok, az esküt pedig templomban vagy kápolnában kell letenniök.

A Szertartások bizottságának megbízólevelében a határidő is kitétetik, mely alatt a vizsgálatot be kell fejezni; de e határidő meghosszabbítása iránti kérelemnek a Bizottság mindig helyt szokott adni.

Befejeztetvén a vizsgálat, az iratok levéltárba tételnek, hiteles másolatuk pedig a Szertartások Bizottságának küldetik meg. Most a postulator a Bizottságtól az eljárás szabályszerű lefolyásának megállapítását kéri, valamint azt, vajon abból a tiszteletreméltó elhunyt szentségének híre annyira kitűnik-e, hogy erényeinek és csodáinak részletes vizsgálatára lehessen áttérni. Ha a bizottság ezt a hitvédő az ellenkező vitatása dacára megállapítja, újabb megbízást ad az erények és csodák részletes vizsgálatára.¹²

A részletes vizsgálatnak bizonyítania kell, hogy a boldoggáavatandó úgy a hit, remény és szeretet isteni, mint az okosság, igazságosság, mértékletesség és lelkierő sarkalatos erkölcsi erényeit hősi mértékben gyakorolta. Az erények gyakorlatának e hősi mértéke emeli a szenttéavatandót a többi szent életet élt keresztény fölé. Mert minden keresztény arra van hivatva, hogy szent életet éljen, de nem mindegyik van arra, hogy az Egyház ünnepélyesen szentté avassa: ehhez az Egyház az erények gyakorlatának hősi mértékét kívánja. A kifejezés Szent Ágostontól származik, aki a vértanúkat az Egyház hőseinek nevezi. Míg a vértanúnál a hősiesség a halálban, a hitvallónál egész életében nyilvánul. Az átlagoson jóval felülemelkedő buzgósággal kellett az erényeket gyakorolnia. Ennek elbírálásánál természetesen a különféle körülmények is szerepet játszanak; mert pl. ami egy betegápoló apácánál csak kötelességteljesítés, az egy királykisasszonynál hősi erényszámba mehet, vagy ami ennél szülői irányában csak a gyermeki szeretet megnyilatkozása, az egy koldussal szemben hősi erény lesz. De nem elég, ha csak elvétve gyakorolt hősi cselekedeteket, hanem minden alkalmat meg kellett arra ragadnia. A hősi mértéket az Egyház azon erényekre nézve követeli, amelyek gyakorlására a boldoggáavatandónak életviszonyai szerint

⁹ Bármennyire bebizonyult már az előzetes eljárás során a tiszteletreméltó elhunyt életszentsége, mégis új vizsgálatot kell tartani. Így XI. Kelemen Depaul Szent Vince szenttéavatásánál megtagadta a párizsi érsek kérésének teljesítését, hogy az általános vizsgálat mellőzésével mindjárt a részletesre térjenek át.

¹⁰ A szentnek egész élete születésétől kezdve képezi vizsgálat tárgyát; nem okvetlen szükséges azonban, hogy már gyermekkorában adja jelét leendő szentségének; bűnből is lehet szentté, aki a bűnbánat hősi mértékét mutatta: a jobb lator csak a kereszten tért meg s az Egyház ma hitvalló gyanánt tiszteli. Sőt még ha azután, hogy szent életet kezdett élni, esett ismét bűnbe, a hősi bűnbánat ezt is eltörli.

¹¹ Sőt a teljesen azonos vallomást tett tanú vallomásai is a jegyzőkönyvbe egyenként veendőek fel.

¹² Minthogy azonban már az általános vizsgálat is soká tart, félni lehet, hogy az idősebb tanú annak folyamán elhalnak s mire részletes vizsgálatra kerülne a sor, a postulator elesik bizonyítékaitól. Ezért a postulator rendszeren már akkor, mikor a Bizottság kimondja, hogy az ügy felvehető, engedélyt kér a pápától, hogy az 50 évnél idősebb, vagy beteges, vagy elköltözni készülő tanú már most részletes vizsgálat alá vétessenek. Ezt az engedélyt a pápa rendszerint megadja, úgy hogy mikor a Bizottság a részletes vizsgálatot elrendeli, rendszerint már csak a megkezdett vizsgálatot kell folytatni.

alkalma volt; azon erényekre nézve, melyeknek ily mértékben való gyakorlását a boldoggáavatandó életkörülményei lehetetlenné tették, a közönséges mértékkel kell megelégedni.

A hit erényének hősies mértékét az Egyház természetesen csak a külső cselekedetéből ítélheti meg, melyek által a boldoggáavatandó hitét megvallotta: a parancsolatok pontos betartása, az imádságnak rendkívüli¹³ buzgósága, a szentségekhez való gyakori járulás (papnál a szentmisének miként való végzése), engedelmség az Egyház s a pápa iránt hitbeli dolgokban, a hitterjesztés terén való működés vagy annak vágya, a szentek tisztelete,¹⁴ a bűntől való irtózás s az őszinte bűnbánat, az Isten akaratában való megnyugvás, türelem a szenvedésben, alázat s önmehtagadás: ezek képezhetik bizonyítékát a hit hősies mértékének. A vizsgálatnak tehát mindezekre ki kell terjeszkednie.

A remény hősies mértékéhez az szükséges, hogy a boldoggáavatandó Istenhez oly rendkívüli bizalommal legyen, hogy az örök élet reményében mindent örömmel tűrjön, a jócselekedetekben semmi nehézségtől vissza ne riadjon s a földieket csak annyiban keresse, amennyiben az örök életre vezethetnek. Pl. a remény hősies mértékének tekinthető, ha egy főrangú ifjú rangot, vagyont, földi kilátásokat odahagyva, lebeszélésnek nem engedve, szigorú szerzetbe lép egyedül azért, hogy Istennek szolgáljon. A remény hősies mértékének tekinthető, ha örömmel készül a halálra, hogy Istennel egyesüljön.

A szeretet hősies mértékét bizonyítja az Isten dicsőségéért való folytonos buzgólkodás, az Istennel a halálban való egyesülés vágya, az istenes beszédeken való látható nagy öröm, a szenvedés szeretete, az Isten irgalmáról, hittitkokról, a Krisztus szenvedéséről való gyakori elmélkedés. Az Isten szeretetének hősies mértéke gyakran nyilvánul a szenteknél oly jelenségekben, melyek külső alakjukban lélektani és fiziológiai kóros tünetekhez némileg hasonlítanak és orvos szakértők meghallgatását teszik szükségessé; ilyenek a könnyek adománya,¹⁵ elváltozások a szívben,¹⁶ eksztatikus állapotok, látomások.¹⁷ De mind e rendkívüli jelenségek nem képezik az Isten szeretete hősies mértékének olyan bizonyítékát, mint a felebaráti szeretet művei: az irgalmasság testi s lelki cselekedetei. A mezíteleneket ruházni, az éhezőknek enni adni, a betegeket ápolni, hajléktalanokat befogadni, munkanélkülieket munkához juttatni, árvákat nevelni, tudatlanokat tanítani, rabszolgákat felszabadítani, szomorúakat vigasztalni, bűnösöket megtéríteni, a kísértésnek kitettektől az alkalmat eltávolítani, viszálykodókat kibékíteni: ezekből a cselekedetéből lehet a szeretet hősies mértékét megítélni. Ezekre kell tehát a vizsgálatnak különösen kiterjeszkednie, de természetesen éppen ezek megítélésénél kell a tiszteletreméltó elhunyt társadalmi állását s körülményeit tekintetbe venni, mert azok különbözősége szerint lesz e cselekedetek

¹³ Pl. ha egész éjszakákat töltött imádságba merülve, imádság közben arca egészen átszellemült stb.

¹⁴ A vizsgálat még arra is kiterjed, mely szenteket tisztelte különösen? Lambertini Prosper mint hitvédő egy boldoggáavatási ügyben azt az ellenvetést tette, hogy az illető Savonarolához, mint szenthez imádkozott. XIII. Benedek azonban kimondta, hogy – anélkül, hogy Savonarola elítéltetésének jogos vagy jogtalan voltáról dönteni akarna – ez a boldoggáavatás ellen nem szolgálhat érveléssel, mert bizonyos, hogy Savonarolát sokan, pl. Néri Szent Fülöp is, szentnek tartották.

¹⁵ Az igazi szent érzelmeket a beteges érzélgősségtől az fogja megkülönböztetni, hogy az előbbieket mindig tetterre készek, az utóbbi önző.

¹⁶ Pl. Néri Szent Fülöpnek imádság alatt úgy égett a szíve a szeretettől, hogy hideg borogatást kellett alkalmaznia; halála után az orvosok nagymérvű szívtágulás következtében előállott bordatörést állapítottak meg, mellyel a szent férfiú 50 esztendeig élt.

¹⁷ Hisztérikus vagy egyébként beteg szervezetű egyének bizonyos időközökben ismétlődő vagy éppen szándékosan előidézett önkívületi állapotai, látomásai, hallucinációi természetesen nem szolgálhatnak az illető szentségének bizonyítékául; ha azonban a hősies erények be vannak bizonyítva, az extázis vagy látomás épületes körülmények közt történt, utána az illető még növekedett az erényekben, kivált az alázatosságban, úgy feltehető, hogy isteni elragadtatással és látomással állunk szemben. Ennek megítélésénél igen nagyfontosságú az elhunyt gyóntatójának vallomása.

egyikének vagy másikának gyakorlása többé vagy kevésbé lehetséges, de egyúttal többé vagy kevésbé hősiess.

Hasonlóképpen az okosság erényének megítélésénél, mely a végletek közt a kellő középútra, az eszközök helyes megválasztására és alkalmazására, a veszedelmek bölcs elkerülésére tanít, a társadalmi állás és körülmények különbözősége nagy szerepet fog játszani.

Az okossággal egybe kell kapcsolva lennie a szív egyszerűségének, melynél fogva a boldoggáavatandó minden tettetéstől, önzéstől, személyválogatástól és szeszélytől menten minden cselekedetében Isten dicsőségét s felebarátjának javát kereste s abban mindig örömét találta, hibáit pedig mindig őszintén bevallotta.

Az igazságosság erénye azt követelvé, hogy mindenkinek megadjuk a magáét, Istennek és a császárnak, szüleinknek és hazánknak, előljáróinknak, jóltevőinknek és barátainknak: vizsgálni kell, mint teljesítette a boldoggáavatandó vallási és állampolgári, gyermeki és hivatali,¹⁸ baráti és társadalmi kötelességeit, hálás volt-e minden szívességért, szíves és méltányos volt-e mindenkivel, az igazmondáshoz mindig ragaszkodott-e?

A lelki erő az az erény, mely a keresztényt képessé teszi mindent megtenni s mindent elszenvedni, amit lelki üdvösségére hasznosnak felismert. Mennél nagyobb nehézségeket kell leküzdenie (testi-lelki szenvedések, kísértések, rágalomok és üldözések, esetleg az egyházi felsőbbség részéről is, a lelki vigasztól való megfosztás, lelki szárazság, kétségek és kételyek); mennél nagyobb készséggel s örömmel teszi azt: erénye annál hősiessébb. Ennek bizonyításánál nagy szerepet játszhatnak, ha vannak, az elhunyt levelei és naplója.

A mértékletesség erényének, mely az érzékek megfékezésében áll, hősiessé példáit nyújtják némely szentek önmegtagadásai. Ide tartozik elsősorban az alázatosság, mellyel nemcsak az őt megillető tiszteletet visszautasítja magát arra méltatlannak tartván, de örömét találja a megaláztatásokban;¹⁹ és a szüzesség, nem csupán a szó szoros értelmében, mert hiszen házasságokat is avatott szentekké az Egyház, hanem oly értelemben, hogy a nemi gyönyört mindig kerülte, a házastársi kötelesség teljesítésénél csak a gyermeknemzést tartván szem

¹⁸ Pápák boldoggáavatásánál XIV. Benedek a hitvédőnek, Szent Bernát „De consideratione” című művének tanulmányozását ajánlja, melynek értelmében vizsgálnia kell, vajon a hitélet mélyítése helyett nem a politika képezte-e a pápa kormányzásának főgondját; vizsgálnia kell a pápa bíborosi, püspöki és prelátsi kinevezéseit. Bíborosok boldoggáavatásánál vizsgálat tárgyát kell hogy képezzék a bíboros szerepe a pápaválasztásnál, a pápának adott tanácsai, esetleg a tanácsadás elmulasztása. Püspökök boldoggáavatásánál azonkívül, hogy püspöki kötelességeit (székhelyén lakás, igehirdetés, az egyházmegye látogatása, bérnyújtás, papszentelés, jelentései a pápához, a papnevelőintézetre való felügyelet, egyházmegyei zsinat tartása stb.) miként teljesítette, vizsgálat tárgyát képezik a püspök kanonoki s plébánosi kinevezései, valamint az, hogy jövedelmét mire fordította? Az a körülmény, hogy családi vagyonáról családja javára rendelkezett, mint pl. Szalézi Szent Ferenc, nem képezi akadályát a szenttéavatásnak; de ha püspöksége jövedelmének fölöslegét nem a szegények javára s kegyes célokra fordította, ez feltétlenül lehetetlenné teszi a boldoggáavatást. Szerzetesek boldoggáavatásánál elsősorban az engedelmesség, szüzesség, szegénység, a klauzúra, a rendszabályok betartása fogja vizsgálat tárgyát képezni. Királyok boldoggáavatásánál vizsgálni kell, mit tettek a hit védelmére, mint kormányozták országukat, nem viseltek-e igaztalan háborút? (mert az igaz ügyért viselt háború nem akadályozza a szenttéavatást).

¹⁹ Egyházi méltóságot betöltötteknél a szenttéavatási eljárásban feltétlenül szükséges annak bizonyítása, hogy e méltóságra nemcsak nem törekedtek, hanem azt csak engedelmességből fogadták el. Mindenkor alapos vizsgálat tárgyává teendő, vajon az általa emelt épületeken saját címerének megörökítése hiúságból történt-e vagy sem? Pl. V. Pius szenttéavatásának nem szolgált akadályául, hogy a Ghislieri címet felvételre az Inquisitio palotájára. Önéletrajzírása nem áll ellentétben az alázatossággal, ha az előljárók parancsára történt, pl. Szent Teréznel; de már hogy Bellarmin bíboros boldoggáavatási ügye abbamaradt, abban önéletrajzának is része van. Arra is van példa, hogy a szent prófétai szellemről ihletve saját szenttéavatását megjövendölte, így Paulai Szent Ferenc, Ferrarai Szent Vince, Avellinói Szent András.

előtt.²⁰ Természetesen ennek bizonyításánál következtetésekre kell szorítkozni: az általános vélemény, a házasárs, a gyóntató atya vallomásai szolgálhatnak bizonyítékkul, fizikai szüzesség esetén az orvos szakértők véleménye, valamint esetleg olyanok vallomásai, akik a boldoggáavatandót e téren kísértésbe akarták vinni, de ő a kísértésnek ellenállott.

Önmegtagadás nélkül lehetetlen a keresztény tökéletesség azon fokára jutni, mely a szenttéavatáshoz szükséges, úgy hogyha a máskülönben tiszteletreméltó elhunytól az bizonyul be, hogy ellensége volt az önmegtagadásnak, a szenttéavatási eljárás tovább nem folytatható. Nem szükséges azonban, hogy az önmegtagadás önsanyargatássá legyen. Ez habár szolgálhat eszközül az erényekben való tökéletesedésre, önmagában véve nem erény, sőt túlzásba vive azok akadályául is szolgálhat; pl. ha valaki önsanyargatások által testét annyira elgyengíti, hogy kötelességeit nem képes teljesíteni; vagy önsanyargatásai által feltűnni vágyván a hiúság, vagy gyóntatójának tilalma ellen cselekedvén az engedetlenség bűnébe esik. Az önsanyargatásra vonatkozólag tehát a szenttéavatási eljárásban alapos megfontolás tárgyává teendő, vajon az valóban az illető életszentségét bizonyítja-e,²¹ vagy inkább különködésének, esetleg perverzitásának (mert bizonyos esetekben²² a nem szenteknél ennek a lehetősége sincs kizárva) tekintendő-e?

Az elhunytak életében gyakorolt hősie erényein kívül vizsgálat tárgyát képezik a halál körülményei is.

A hirtelen s ennek következtében gyónás, áldozás, utolsó kenet nélküli halál nem zárja ki a szentséget: a villámsújtotta oszlopos Simont az Egyház szentként tiszteli; még kevésbé akadályozza a szenttéavatást, ha a szentáldozást a hányinger tette lehetetlenné, pl. Szalézi Szent Ferencnél, Szent Ignác alázatosságából nem vett föl az utolsó kenetet, mert orvosa nem tartván betegségét halálosnak, nem akarta az orvos tudományát kétségbe vonni.

Vértanúnál az erények vizsgálatát a vértanúság vizsgálata pótolja, mert a vérkeresztség nemcsak eltörli a bűnöket, de még a vízkeresztséget is pótolja.²³

Vértanúnak azonban az Egyház csak azt tekinti, aki Krisztus hitének megvallásáért²⁴ Krisztus hitének üldözítőit²⁵ erőszakos halált szenvedett s azt nagy lélekkel viselte.²⁶ Szent lehet tehát, de nem vértanú, aki akár a Krisztus hitéért szenvedett üldözésbe, akár az

²⁰ Férjes nők boldoggáavatásánál különösen vizsgálat tárgyát képezi a szelídség erénye férjével, anyósával, cselédeivel szemben, a gyermeknevelés, a háztartás, az asszonyi hiúság kerülése, főleg pedig, hogy minő befolyással volt férjének hit- és erkölcsi életére?

²¹ Ezt bizonyítja, ha titokban sanyargatván magát, nyilvánosság előtt azt leplezte, pl. az arsi plébános, akinek ebédje ha magában volt, két fött burgonyából állott, de ha vendége volt, rendes ebédet evett vele; deszkán hált, de ágyát úgy rendezte, hogy derékaljnak lássék.

²² Gyakori a szentek életében, hogy betegek undorító sebeit csókolták; sőt az sem ritka, hogy egy szent csókja nyomán csodálatos gyógyulások történtek. Ha azonban a sebcsókolóról bebizonyul, hogy a hatodik parancsolat elleni bűnöktől éppen nem volt ment, úgy bizonyos, hogy nem szentséggel, hanem perverzítással, nem erénnyel, hanem hisztériával állunk szemben.

²³ De ha lehetséges, a vértanú is köteles halála előtt meggyónni, illetőleg a keresztséget felvenni.

²⁴ Valamely az Egyház által még el nem döntött hittudományi kérdésben vallott meggyőződésért halált szenvedni lehet hősie, de nem elegendő ok a vértanúként való szenttéavatáshoz.

²⁵ Nemcsak mint vértanút, de egyáltalán nem avatja szentté az Egyház azt, aki nehogy hit- vagy erkölcsellenes cselekedetre kényszerítsék, öngyilkos lett, vagy aki hiúságból kereste a vértanúságot.

²⁶ Tudtán kívül tehát felnőtt ember nem lehet vértanú. Ha nem is gondolt a vértanúságra s álmában ölik vagy mérgezik meg, úgy hogy nem tud róla: szent lehet, de nem vértanú, így Juvenális János salucesi püspök boldoggáavatását mint vértanúét kérelmezték, de Lambertini Prosper hitvédő ellenvetésére mint hitvallót avatták boldoggá. Még kevésbé lehet valaki vértanú akarata ellenére; mindazonáltal ha meg lévén győződve, hogy a közügynek nagyobb hasznára lesz menekülése, mint vértanúsága által, menekülni próbál, de ez nem sikerülvén, a vértanúságot nagy lélekkel viseli, úgy előbbi menekülése nem akadályozza, hogy mint vértanút avassák szentté. De már aki az üldözők elleni önvédelmi harcban esett el, azt az Egyház sohasem szokta vértanú gyanánt szentté avatni.

önfeláldozó betegápolás,²⁷ hitlejlesztés vagy bármely erény gyakorlatába belebetegedvén, természetes halállal múlt ki; valamint az, aki Krisztus hitéért kínzást szenvedett ugyan, de nem alatta halt meg. Ellenben a vértanúk közé sorolja az Egyház azt, aki Krisztus hitéért börtönt szenvedvén, a börtönben halt meg. Az elítéltetés történhetett esetleg más koholt vád alapján, de ha e vádat a hit iránt való gyűlöletből koholták ellene, az illető vértanúi jellegén csorba nem esik.

Az erények, illetőleg a vértanúság vizsgálatának befejeztével újból meg kell vizsgálni a boldoggá avatandó sírját, ami ugyan már az előzetes vizsgálat során megtörtént, de csak külsőleg azon szempontból, nem találhatók-e ott a csak szenteket illető nyilvános tisztelet jelei. Most azonban felnyitják a sírt és a koporsót, s megvizsgálják két orvos szakértő által a holttestet, mert gyakran fordul elő a szenteknél, hogy holttestük csodálatos módon épségben marad s kellemes illatot áraszt. Az orvos szakértők állapítják meg tehát, hogy ez természetes úton magyarázható-e vagy sem? Úgy a szakértők, mint a sír-őrző, valamint a sír és a koporsó felnyitásával megbízott munkások esküt tesznek, hogy megbízásukban híven fognak eljárni s a kérdésekre híven fognak felelni. Erre felolvastatván az előzetes eljárás során tartott sírvizsgálat jegyzőkönyve, megállapítják a sírnak azóta változatlan voltát, azután kihirdetik, hogy kiközösítés terhe alatt tilos a boldoggáavatandó csontjaiból, poraiból, ruhájából vagy a vele eltemetett bármely tárgyából bármit is elvenni. Ezután jegyzőkönyvbe foglalják a részletes szakértői véleményt s a holttestet új koporsóba téve, melyet a püspök pecsétjével lepecsételnek, visszahelyezik a régi sírba vagy ha az nedvesnek bizonyult, új sírba. Ha a tiszteletreméltó elhunyt holtteste nem található meg, pl. folyamba dobták s a holttest nem került elő, csontjait vagy hamvait szétszórták, úgy ezt kell jegyzőkönyvbe venni.

Kétségtelen, hogy az erények teszik a szentet s a csodák nem tartoznak a szentség lényegéhez. Szent lehet valaki anélkül, hogy csodákat művelt volna,²⁸ s viszont ha csodákat művelt, de erkölcsi élete kifogás alá esik, nem szent, amint ezt III. Sándor már idézett döntvényében világosan kimondja. Midőn tehát az Egyház a szenttéavatási eljárásban az erényeken kívül csodák bizonyítását is kívánja, a vizsgálat által csodáknak állított tények megítélésére csak akkor tér át, mikor az erények hősiesség gyakorlata már bebizonyult. A csodák az Egyháznak az erények hősiesség gyakorlatát megállapító ítéletét megerősítvén, az erények és csodák alapján²⁹ avatja a tiszteletreméltó elhunytat az Egyház előbb boldoggá, újabb csodák után szentté.

A vizsgálatnak mindenekelőtt a postulator által csodának állított tényeket kell bizonyítani s pontos leírásukat adnia. És pedig a csodák bizonyításánál csak a szemtanúk³⁰ vallomásának van bizonyító ereje, amint azt XIV. Benedek 1741. ápr. 23-iki rendeletében határozottan kimondja. Komoly megfontolás tárgyává teendő természetesen a tanúk szavahihetősége elsősorban az őszinteség szempontjából. Akinél a legcsekélyebb gyanú forog fenn arra nézve, hogy érdeke, vagy érzelmei által befolyásolva színezi ki vallomását, annak vallomása figyelembe nem vehető. Akinél valószínű, hogy nem volt képes az általa előadott csodálatos esemény lefolyását pontosan megfigyelni, híven megjegyezni, híven előadni,

²⁷ Gonzaga Szent Alajos szenttéavatásánál a postulator Budrioli atya valóban a vértanúságot vitatta, a szenttéavatási bulla azonban nem mint vértanút, hanem mint hitvallót avatta szentté.

²⁸ Aranyszájú Szent János mondja: A jó cselekedetek csodák nélkül is mennyországba vezetnek, a csodák pedig jó cselekedetek nélkül nem vezethetnek oda. Damián Szent Péter III. Sándor pápának Rudolf gubbioi püspök szenttéavatási ügyében azt feleli: csodát kívánsz? Nem elég csoda-e, hogy ez ember angyali életet élt?

²⁹ Hogy a csoda az elhunyt szentségének bizonyítékául legyen tekinthető, szükséges, hogy a csoda, ha életében történt, az ő imádságára, ha halála után, az ő segítségül hívására történt legyen.

³⁰ Az a körülmény, hogy a csodák bizonyításánál azon tanúk vallomása, akik csak hallomásból tudnak a csodáról, valamint az írott feljegyzések által való bizonyítás ki van zárva, biztosítéka a vizsgálat komolyságának s megbízhatóságának.

annak vallomása nem vehető figyelembe. Különös gonddal kell megvizsgálni a tömegben látott csodáknak a tömeg egyes tagjai által történő különböző előadásait.

Ha szavahihető tanúk részletes vallomása által a csodálatos esemény ténye be van bizonyítva, akkor szakértők³¹ meghallgatása által kell megállapítani, hogy a tudomány annak természetes magyarázatát képes-e adni vagy sem?

Befejeztetvén a vizsgálat, az iratok levéltárba tételnek és hiteles másolatuk a Szerartások Bizottságának küldetik meg, melytől a postulator előbb annak megállapítását kéri, hogy az eljárás szabályszerűen folyt le, azután annak megállapítását, hogy a hit, remény és szeretet isteni, az okosság, igazságosság, erősség, mértékletesség sarkalatos erényeinek s az ezekkel kapcsolatos erényeknek hősiesség gyakorlata vagy pedig a vértanúság be van bizonyítva. Ennek megítélésébe azonban a Bizottság csak akkor bocsátkozik, ha a boldoggá avatandó halála óta 50 év telt el, ami alól a pápa felmentést adhat.

A vizsgálati iratok alapján a postulator előadmányt készít, melyre a hitvédő megteszi észrevételeit, ezekre a postulator ellenészrevételeit; mindezek kinyomatván a Szerartások Bizottságának titkára egyetértőleg a bíboros előadóval, kitűzi legalább negyven nappal előre az előkészítő ülés határidejét. Ez a bíboros előadó palotájában tartatik s részt vesznek rajta a hitvédő, a Bizottság titkára és jegyzője, a vatikáni Palotamester (mindig domonkos-rendi szerzetes), a pápa sekrestyése (ágoton-rendű c. érsek), a Rota három hivatalban idősb ülnöke s a Szerartások Bizottságának tanácsosai (az utóbbiak közül az, aki először vesz részt ülésben, szavazattal nem bír). Mindezeket a postulator néhány nappal az ülés előtt meglátogatja s informálja. Mindezek véleményüket írásban előre kidolgozzák, s ezt az ülésben felolvassván, átadják a hitvédőnek, aki azok alapján újabb észrevételeket, a postulator ellen észrevételeket ír. Ezek kinyomatása után a vatikáni palotában a Szerartások Bizottsága bíboros tagjainak jelenlétében, akik azonban ezúttal még nem szavaznak, tartatik a második előkészítő ülés. Végre a pápa, miután úgy a postulator, mint a hitvédő előterjesztését meghallgatta, kitűzi a saját elnöklete alatt tartandó teljes ülés határidejét, melyen már a bíbornokok is szavaznak, akiket ennél fogva a postulator néhány nappal előbb meglátogat. Az ülés napján a templomban, melynek az elhunyt életében papja vagy híve volt, az Oltáriszentség reggeltől délig imáadásra tételik ki. Ha a pápa a szavazatok meghallgatása után a boldoggá avatandó hősiesség erényeit vagy vértanúságát bebizonyítottaknak találja, akkor meghatározza a napot, melyen döntvényét ki fogja hirdetni. A meghatározott napon a pápa s a pápai udvar jelenlétében a Szerartások Bizottságának titkára felolvassa a pápai döntvényt, melyért a postulator köszönetet mond, amire a pápa válaszolni szokott. A döntvényben az is kimondatik, hogy a boldoggá avatáshoz hány csoda bizonyítása fog kívántatni. Ha ugyanis az erények hősiesség gyakorlatát vagy a vértanúságot szemtanúk bizonyítják, úgy két; ha ellenben csak oly tanúk, akiknek vallomása hallomáson alapszik, úgy négy; ha pedig az előzetes eljárásban még szemtanúk, de a részletes vizsgálatnál már csak ily közvetett tanúk által történt a bizonyítás, akkor három csoda kívántatik XIV. Benedek 1741. ápr. 23-iki és 1754. júl. 17-iki rendelete szerint.

A tanúvallomások s szakértői vélemények alapján a postulator előadmányt készít, melyre a hitvédő megteszi észrevételeit, a postulator ellenészrevételeit. Az előkészítő ülés épp úgy tartatik, mint az erények tárgyalásánál. Az előkészítő ülésből a bíboros előadó az ügyet a postulator előtt meg nem nevezett hivatalos szakértőknek adja ki véleményezésre; ha azok véleménye nem kedvező, a postulator más, nevesebb szakértők véleményével iparkodik azt megdönteni, ha ezek sem győzik meg a tanácsosokat, úgy a bíboros előadó az ügyet egy még jobb tekintélyű szakértőnek adja s így kerül végre az ügy a teljes ülés elé.

³¹ Hogy orvos, fizikus, vegyész, csillagász, geológus vagy más szakértő meghallgatása szükséges-e, az állítólagos csoda természetétől függ.

A boldoggáavatáshoz megkívánt csoda gyanánt – föltéve mindig, hogy a hősi erények már be vannak bizonyítva – a Szerartások Bizottságának gyakorlata oly kétséget kizárólag bebizonyított csodálatos eseményt fogad csak el, mely a tudomány által ismert összes természeti erők hatásait felülmúlván, a tudomány annak elfogadható természetes magyarázatát adni nem képes. Valamely eseménynek a szenttéavatási ügyben csoda gyanánt történt elfogadása nem zárja ki, hogy az valamely még ismeretlen természeti erő hatása, melynek a tudomány egykor talán képes lesz magyarázatát adni. A megmagyarázhatlanság a csodának csak anyagi eleme; hogy a csodálatos esemény valóban csoda gyanánt legyen elfogadható, szükséges, hogy előzményei és egész lefolyása épületes s hatásában a lelki haszon nyilvánvaló legyen. A természetfölötti hitnek kell a csodálatos esemény létrejöttében kiviláglania; Isten jóságának és bölcsességének kell a csodálatos eseményben nyilvánulnia; a hit és szeretet erősbödését kell a csodálatos eseménynek előmozdítania, hogy valóban csodának legyen tekinthető, mely annak, akinek imája vagy segítségül hívására történt, hősi erényei által bizonyított szentsége megerősítésére szolgál. Csak az a rendkívüli s természetes úton meg nem magyarázható jelenség csoda, melyből a hívő lélek megérzi az Istent: ahol ez a döntő mozzanat hiányzik, bármily csodálatos s megmagyarázhatlan a tény, nem képez a boldoggáavatási eljárásban elfogadható csodát. A tréfából, hivalkodásból, erkölcsileg kifogásolható indító okból véghezvitt cselekedet bármily csodálatos, de nem csoda. A hókusz-pókusszal véghezvitt cselekedet bármily csodálatos, de nem csoda. Az a csodálatos jelenség, melynek nincs semmi értelme, nem csoda. Az a csodálatos jelenség, mely az Egyház által hit- vagy erkölcsellenes gyanánt kárhozott tan igazságát látszik bizonyítani, nem csoda. Az a csodálatos jelenség, mely a babona terjesztését szolgálja, melynek lefolyásánál az Istennek lélekben és igazságban való tiszteletével össze nem férő jelenetek játszódnak le, nem csoda.

Ha a pápa a csodákat bebizonyítottaknak találja, úgy mint az erények tárgyalása után döntvényt ad ki, melyben megállapítja, hogy ezen és ezen csodák be vannak bizonyítva. E két döntvény alapján már most a postulator annak kimondását kéri, hogy az erények és csodák meg lévén állapítva, a tiszteletreméltó elhunyt boldoggá avatható. A kérelemre a hitvédő megteszi észrevételeit.

Ez azután a pápa elnökle alatt teljes ülésben³² letárgyaltván, meghozza végre a pápa ítéletét, melyben kimondja, hogy a tiszteletreméltó elhunyt boldoggá avatható.

Ezután a postulator a brevék titkárának átadja a boldog életrajzát a boldoggáavatás napján kiadandó breve számára; a hitvédőnek s a szerartások bizottsága titkárának pedig a boldog szentmiséjébe és zsolozsmájába felveendő imádságokat³³ jóváhagyás végett. Ezután a pápától engedélyt kér, hogy a boldog holtteste sírjából kivétetvén, nyilvános tiszteletre kitétessék s hogy belőle ereklyék vétethessenek. A pápa ezt az engedélyt a hitvédőnek adja, akinek utasítását a Szerartások Bizottságának titkára a megyés püspöknek küldi. A holttest nyilvános tiszteletre csak a boldoggáavatási brevé kihirdetése után tétetik ki s megfelelő számú ereklye a pápai ereklyetárba küldendő. A postulator még a boldognak kisebb-nagyobb képeit is kinyomatja, melyeken azonban a dicsfény csak sugarak, nem pedig fénykör által ábrázolható. A nagyobb képek közül a bíborosok és prelátusok közt mintegy 300 finomabb papírra nyomtatott osztandó szét; egy selyemre nyomtatott pedig a pápának adatik. Hasonlóképp az életrajzból is mintegy 300 vörös vászonba kötött aranymetszésű példány a

³² Még a teljes ülés előtt a postulator igazolni tartozik, hogy a Szentatya sekrestyésének kezeihez letette a boldoggáavatás ünnepélyének költségeit: 500 aranyat.

³³ A boldoggáavatási brevében engedélyezett szentmise és zsolozsma azonban sohasem külön szentmise és zsolozsma, hanem mindig az általános részből vétetik s csak bizonyos idő múlva, újabb kérelemre engedélyez a Szerartások Bizottsága külön misét és zsolozsmát. A brevé mindig kimondja, hogy a szentmise és zsolozsma, mely helyekre és napra engedélyeztetik.

bíborosok és prelátusok között osztandó szét; egy fehér selyembe kötött s a pápa címerével díszített pedig a pápának adatik. A pápának, a Szertartások Bizottsága elnökének és titkárnak, az ügy előadójának s a hitvédőnek pedig a postulator a boldognak jeles művész által olajba festett aranykeretű arcképét ajándékozza. A boldoggáavatás ünnepélyén a boldog ereklyéi az oltáron kitétetnek; e célra a postulator a vatikáni bazilikának egy megfelelő nagyságú ezüst ereklyetartót ajándékozik. Hasonlóképpen ezüst ereklyetartóban kapják a boldog ereklyéit a pápa s az előbb említett személyiségek. A boldoggáavatási terem díszítésével a postulator egy jeles építészre bíz meg, aki a díszítést a vatikáni templom kincstárosának (rendesen egy c. érsek) jóváhagyásával intézi. Kimagasló helyen a boldognak lepellettel letakart képe, a falakon pedig a boldoggáavatási eljárás során elfogadott csodákat ábrázoló festmények helyeztetnek el. Az ünnepélyes nagymise végzésére a postulator a vatikáni bazilika kanonokjai közül egy püspököt kér fel. A boldoggáavatásra kitűzött órában, miután a bíborosok és prelátusok elhelyezkedtek, a postulator kéri a Szertartások Bizottságának bíboros-elnökét, hogy a boldoggáavatási breve kihirdetését rendelje el.

A bíboros átveszi a brevét s a Bizottság titkára által a vatikáni bazilika bíboros főpapjának adhatja, aki a bazilika levéltárnoka által fölolvastatja. Felolvastatván a brevét, a Te Deum-ot éneklük, mialatt a Boldog képéről s ereklyéiről lehull a lepel s megszólalnak a harangok. Azután a versszakot éneklük:

Imádkozzál érettünk boldog N. N.
Hogy méltók lehessünk a Krisztus ígéretére.

S a miséző püspök a boldogról szóló új imádságot mondja s ereklyéinek tömjénez. Ezután következik a nagymise, mely alatt Gloria után kiosztatnak a boldog képei s életrajza. Délután a Boldog tiszteletére tartott ájtatosságon a pápa az összes bíborosokkal megjelenik s ekkor fogadja a Boldog ereklyéit, képeit és életrajzát, azután a postulator kihallgatást nyer, melyen a boldoggáavatásért köszönetet mond.

A Boldog tiszteletére abban a templomban, ahol holtteste nyugszik, vagy amelyben különös tiszteletnek örvend, háromnapos ájtatosságot tartanak, melyen kiváló szónokok dicsőítik a Boldogot. De tiszteletére templomot emelni még nem szabad, hanem csak valamely szentnek oltárán lehet a boldognak eltávolítható képét elhelyezni. A háromnapos ájtatosság alatt a Boldog képe a főoltárra helyezhető, de azután ismét el kell távolítani.

III. A szenttéavatás

Ha a boldoggáavatás után újabb csodák történnek, akkor a postulator az ügy újra felvételét kérelmezi, kérelméhez arról szóló tanúsítványokat mellékelve, hogy a Boldog szentségének híre és tisztelete mindinkább terjed. A kérvény és mellékletei kinyomatván, az ügy újra felvételének kérdése a Szertartások Bizottsága elé terjesztetik. Ha a pápa a Bizottság igenlő válaszát helybenhagyja, akkor erről végzést ad ki s ennek alapján a postulator kéri a boldoggáavatás óta történt csodákra vonatkozó vizsgálat elrendelését. E vizsgálatnál az a püspök bíztat meg, akinek megyéjében az újabb csodák történtek. Beküldetvén az iratok, előbb felülvizsgálat tárgyát képezi, hogy az eljárás szabályszerűen folyt-e le, azután a csodák megítélése épp úgy történik, mint a boldoggáavatásnál. Végre a pápa ítélete megállapítja, hogy két újabb csoda bebizonyított. Ha azonban a boldoggáavatás azon az alapon történt, hogy az elhunyt nyilvános tisztelete a VIII. Orbán tilalma alól kivételt képez, akkor a szenttéavatáshoz négy csoda kívántatik. Ez esetben a postulator mindenekelőtt felmentést kér a szentség hírére vonatkozó vizsgálat alól; azután kéri az erények és csodák, illetőleg a vértanúság és csodákra vonatkozó vizsgálat elrendelését. Az eljárás ugyanolyan, mint a boldoggáavatásnál s az erényeket megállapító ítéletben kimondatik, hogy a szenttéavatáshoz

négy csoda bizonyítása fog kívántatni. Miután a pápai ítélet a csodákat is megállapította, következik az eljárásban az utolsó ítékezés,³⁴ mely kimondja, hogy boldog N. szenttéavatható. Ez ítélet kihirdetése után a pápa különböző templomokban nyilvános könyörgéseket rendel el, végül egy bizottságot nevez ki, mely a szenttéavatás ünnepélyét rendezze. A szentnek új életrajzát kell kiadni, új képeit festetni és nyomtatni, új, arannyal ékes misemondóruhát készíttetni, melyben maga a pápa tartja a nagymisét, mely alatt felajánlásra a postulátor kenyeret és bort (ezüst hordóban), aranyozott viaszgyertyákat s egy pár galambot ajánl fel. Két, a Szent képével díszített zászlót is készíttet, egyik a vatikáni templomé marad, a másikat a szenttéavatás végeztével a vatikáni káptalan ünnepélyesen átadja a postulatornak a templom számára, melyben a Szent teste nyugszik vagy amelyben különös tiszteletnek örvend. Itt a Szent tiszteletére kilencnapos ájtatosság tartatik s most már szabad a Szent tiszteletére templomot építeni.

A boldoggáavatási brevében vagy utóbb bizonyos helyekre engedélyezett szentmise és zsolozsma most kiterjesztetik az egyetemes egyházra, előbb csak egyszerű szertartással, mely később esetleg ünnepélyesebbé tétetik.³⁵ De a Boldog zsolozsmájában engedélyezett különös részek most újból felülvizsgálatnak s nem mindig vétetnek fel a szent zsolozsmájába.³⁶ Némely szenteket az Egyház még különös címekkel is kitüntet, így akinek egész nemzetek megtérítését lehet érdemül betudni, joggal nevezhető e nemzet apostolának; városok, tartományok és országok védőszenteket választanak maguknak. Az Egyház doktora címet az Egyház esetről-esetre adja azoknak a különböző korokban élt szenteknek, akik hatalmas arányú vallásos irodalmi működésükkel magaslottak ki más egyházi írók közül s akiknek e téren a tévedések megcáfolása tekintetében vezető helyzetük és rendkívüli érdemeik voltak.

4. §. Az ereklyék tisztelete

Nem tudjátok-e, hogy tagjaitok a Szentlélek temploma? – kérdi Szent Pál a korinthusiakat s erre hivatkozva tanítja a tridenti zsinat, hogy a szentek teste, melyek Krisztus tagjai s a Szentlélek temploma voltak s az örök életre fognak feltámasztatni s megdicsőíttetni, a hívek által tiszteletben tartandók, úgy hogy kárhoztatandók azok, akik azt állítják, hogy a szentek ereklyéit tisztelet nem illeti. S a tridenti hitvallásban is benne van: állhatatosan tartom, hogy a szentek ereklyéit tisztelni kell. A szentek ereklyéinek tisztelete mellett ősrégi bizonyágunk a II. századból származó szent Polycarpus-féle vértanúi akta.

Az ereklyék kezelésére vonatkozólag a nyugati egyház gyakorlata eltért a keletitől. A keleti egyház szétdarabolta a szentek holttesteit, hogy az egyes testrészeket ereklye gyanánt osztogassa; a nyugati egyház a szentek holttesteit egészben óhajtván megőrizni, egyeseknek eleinte csak tágabb értelemben vett ereklyéket, azaz oly tárgyakat osztogatott, melyek a szent testét érintették, sőt a szentek holttesteinek egészben való átszállítását sem engedte meg. Szent Ambrus az első, aki 375-ben elődjének, Szent Dénesnek holttestét Retoiamból Milánóba hozatja, mikor is a szent holttestének azonosságát Szent Vazul kísérő levele bizonyítja.

Az ereklyék valódiságát tűzpróbával is bizonyították, amint azt az 592. november 1-én Saragossában Artemius érsek elnöklete alatt tartott tarragonai tartományi zsinat 2. határozata

³⁴ Ez előtt a postulátor átadja a szenttéavatást ünnepély költségeit, 1000 aranyat.

³⁵ Az egyszerű és ünnepélyes (simplex és duplex) szertartás közti különbség ismertetése mint szertartási részletkérdés, jelen dolgozat keretén kívül esik.

³⁶ Lehetséges ugyanis, hogy e részeknek a Boldog zsolozsmájába való felvételét a helyi hagyomány indokolta, de azoknak az egyetemes egyházra való kiterjesztése nem látszik megfelelőnek. Így 1720. július 23-án szent Ildefonz toledo-i érsek szenttéavatási ügyében, melynél a hitvédő Lambertini Prosper volt.

tanúsítja, melyet Hefele Concilien Geschichte-jében tévesen magyaráz úgy, hogy az arianus templomokban talált ereklyéket meg kellett égetni. A 813-iki mainzi zsinat 51. határozata pedig kimondja, hogy a szentek holttesteit a püspök vagy a zsinat engedélye nélkül más helyre átszállítani senkinek sem szabad.

Végre a III. Ince alatt 1215-ben tartott IV. lateráni zsinat 62. határozata megtiltja az ereklyék adásvételét; kimondja, hogy nyilvános tiszteletre csak a pápa által igazolt ereklyék tehetők ki és pedig mindig csak ereklyetartóban; végül lelkére köti a papságnak, hogy az ereklyék tisztelőit hamis okmányokkal meg ne csalják. A lateráni zsinat tilalmát szószerint veszi át a III. Miklós által apostoli követé nevezett Fülöp fermói püspök elnöklete alatt 1279. szeptember 14-én tartott budai³⁷ nemzeti zsinat 27-ik határozata, mely a büntetést is megállapítja; a zsinat határozata ellen vétő papot javadalmától és hivatalától függeszti fel, a világit pedig egy hónapra eltiltja az egyházba való belépéstől.

A tridenti zsinat már idézett határozatával a szent ereklyék igazolását a püspökre bizza, aki azt a hittudósok véleménye alapján eszközli. A mai jog szerint tehát nyilvános tiszteletben csak a pápa által szentté- vagy boldoggáavatottaknak a megyés püspök által igazolt ereklyéi részesíthetők. És pedig a szentek holttesteit nem az oltáron, hanem az oltár alatt helyezendők el, más templomba való átszállításukhoz pedig pápai engedély szükséges, valamint általában a koporsó felnyitásához is, amely alkalommal a koporsót a püspöknek mindig le kell pecsételnie.

5. §. A szent képek tisztelete

A szentek képei is tiszteletben tartandók – folytatja a tridenti zsinat a szentek tiszteletéről szóló tanítását, – nem mintha azt hinnők, hogy azokban valami isteni erő van, nem mintha a képekbe helyeznők reményünket, mint a pogányok bálványaikban, hanem a tisztelet, mellyel a képet illetjük, arra irányul, akit a kép ábrázol, úgy hogy a kép által a szentet tiszteljük. A szentek példáit állítja a kép szemünk elé, hogy a szentek követésére buzdítson.

Kezdetől fogva találunk szentképeket a katakombákban. A 306-iki elvirai zsinat 36-ik határozata ugyan megtiltja a templomok falait szentképekkel ékesíteni, de e tilalom nem a képek tisztelete ellen irányul, hanem óvatosságból történik, nehogy a képeket a pogányok gúnyjának és üldözésének tegyék ki. Severus marseillei püspök azonban, nehogy a képek imádás tárgyává legyenek, kidobatta a képeket.³⁸ Nagy Szent Gergely pápa 600-ban írt levelében megrója a túlbuzgó püspököt, megmagyarázva, hogy más dolog képet imádni s más a kép által megtanulni Istent imádni. Mert amit az olvasni tudónak az írás, azt nyújtja az olvasni nem tudónak a kép. 726-ban Izauri Leó császár bálványimádásnak minősítve a képek tiszteletét, rendeletet adott a képek rombolására; Germanns konstantinápolyi pátriárka ellenszegült s jelentést tett II. Gergely pápának, aki megdicsérte hithűségéért s kijelentette, hogy a képek tisztelete, mely arra irányul, akit a kép ábrázol, jogos s nem bálványimádás; csak nem létező dolgok képeit lehet bálványoknak tekinteni, de az Isten nevében készült képek tiszteletreméltók. A császárnak pedig azt írja: Nem a képet magát tiszteljük, hanem a kép arra szolgál, hogy lelkünket felemeljük ahhoz, akit a kép ábrázol. Nem úgy tiszteljük, mint Istent, mert az Úr képe előtt azt mondjuk: Krisztus kegyelmezz nekünk; a vértanúk képe előtt: könyörögj érettünk. Miként a püspöknek nem szabad az államügyekbe, úgy a császárnak nem szabad az egyházi ügyekbe avatkoznia. A III. Gergely alatt 731-ben tartott római zsinat a képrombolókat kiközösítéssel sújtja. Mindamellet Leó fia, Konstantin is

³⁷ Akkor a veszprémi egyházmegyéhez tartozott.

³⁸ Hasonló esetet olvasunk salamisi Szent Epiphaniusról is. Szórványosan Tertullianusnál és Eusebiusnál is vannak képellenes nyilatkozatok.

folytatta a képrombolást s az általa 754-ben összehívott konstantinápolyi zsinat a képek tisztelőire, ha papok, hivatalvesztést, ha világiak, kiközösítést szabott ki. A konstantinápolyi zsinat határozatát az István pápa alatt 769-ben tartott lateráni zsinat kárhoztatta. A császár azonban kegyetlen üldözést rendelt el a képek tisztelői ellen, melyben Remete Szent Péter, Oszlopos Szent András, Szent István apát s mások vértanúhalált szenvedtek; fia, kazár Leó pedig nejét, Irént, mint képtisztelőt száműzetésbe küldte. A császár halála után azonban Irén császárné mint tíz éves fiának gyámja visszatért s 787-ben Hadrián pápával egyetértésben egyetemes zsinatot hívott össze Nikeába, mely a képek tiszteletét a katolikus egyház régi hagyományának jelente ki, a képek tiszteletének helyreállítását s a képek tisztelete ellen irányuló iratok elégetését rendelte el s a képek tiszteletének tagadóit, ha papok, hivatalvesztéssel, ha világiak, kiközösítéssel sújtotta.

A nikeai zsinat iratainak latin fordítása azonban a tisztelet helyett tévesen az imádás kifejezést használván, a 794-iki frankfurti zsinat úgy a képromboló konstantinápolyi, mint a szerinte képimádó nikeai zsinatot elítélte. A képek tiszteletét teljesen helyreállítania csak Theodóra császárnénak sikerült a 842-iki konstantinápolyi zsinaton, mely ennek emlékére behozta böjt első vasárnapjára a hithűség (orthodoxia) ünnepét s a képek tisztelete ellen a keleti egyházban azóta nem merült fel kifogás.

A kálvinisták azonban ismét tagadván a képek tiszteletének jogosultságát, a tridenti zsinat 25-ik ülészakában meghozta főntebb idézett határozatát, melyben az e téren becsúszott visszaélések kiküszöbölésére is üdvös rendelkezéseket tett, kimondván, hogy nem szabad a templomban oly képeket alkalmazni,³⁹ melyek a kevésbé műveltekre nézve tévedésre nyújthatnak alkalmat; ezért megtiltja, hogy bármely, még a püspöki joghatóság alól kivett templomban is, a püspök jóváhagyása nélkül szokatlan képeket helyezzenek el. A templomban elhelyezhető szentképeknek tehát nem szabad a hittel, erkölccsel, a történelmi valósággal, az egyházi hagyománnyal ellentéteseknek lenniök.⁴⁰ Oly szentek képeit, akik életükben valamely szerzetes rendhez tartoztak, saját rendi ruhájukban kell ábrázolni. A tridenti zsinat a képek tiszteletében minden babonát és nyereszkedést kiküszöbölni óhajtván, elrendelte, hogy ha valamely szentképről csodák hírének kezdik terjeszteni, a püspöknek az ügyet vizsgálat tárgyává kell tennie, melynek eredményéhez képest esetleg az állítólagos csodatevő képet el kell távolítani. Ellenben valamely régtől fogva kegykép gyanánt tisztelt képet csak az Apostoli Szék engedélyével szabad más templomba áthelyezni. Fekete vasárnaptól nagyszombatig minden képet a templomban el kell takarni, ugyanígy a 40 óras szentségimádás alkalmával is.

³⁹ Akár mint oltárképet, akár mint falfestményt, üvegfestményt, mozaikot, szobrot vagy domborművet.

⁴⁰ XIII. Leó 1897. január 25-iki *Officiorum ac munerum* rendelete értelmében kis szentképecskék kinyomtatásához is az egyházi hatóság jóváhagyása szükséges.